

VZHOD

RUSKA GRAFIČNA UMETNOST

„Studio“, angleški mesečnik za likovno umetnost, prinaša članek dr. S. Osiakovskega o ruski grafiki. Kakor avtor v uvodu omenja, se ne bavi toliko s čisto estetskim ocenjevanjem, kakor z novo socialno funkcijo, ki jo ima umetnost v sovjetski Rusiji, prav posebno pa še grafika, ki je najbolj demokratična veja likovne umetnosti — demokratična, ker je poceni in ne čaka po razstavah in muzejih na gledalca, temveč ga sama poišče kot letak, lesorez, ilustracija.

Ruski rezi¹ so stari tri sto let. Toda lepak je bil pred revolucijo malo znan; šele med revolucijo je postal važna veja umetnosti — propagandno sredstvo, zgodovina ruske revolucije v slikah. V dobi revolucije, ko so bile ulice, postaje, vlaki, klubi preplavljeni s pisanim papirjem, z gesli v obrambo revolucije, se morajo imenovati zlasti umetniki Deni, Mur in Lebedev. Še dandanes se bavi sovjetski lepak z vsem javnim delom — industrijo, poljedelstvom, vzgojo in higieno. Sovjetski lepak se ne obrača na konzumenta, kakor drugod, temveč na producenta, poudarjajoč, da bo njegov proizvod, naj bo materialen ali kulturnen, naposled njegova last. Risarji lepakov so postali važen faktor v socialnem življenju.

Isto se dá reči o risbi in rezu. V desetletju pred revolucijo je doživela grafična umetnost v Peterburgu velik vzpon. Najboljši umetniki so se združili okoli časopisa „Svet umetnosti“, ki ga je izdajal Sergej Djagilev. Strogi, severni Peterburg je bil bolj prikladen za to umetnost kakor barvita, slikovita Moskva. Vendar je nova, sovjetska grafična umetnost nastala v Moskvi, in medtem ko je v peterburški dobi prevladovala risba, tudi risba v vodnih barvah, prevladuje zdaj lesorez.

Spremenili so se tudi gledalci. Plemstvo in meščanstvo je domala izginilo, a ogromno število delavcev je začelo zahajati v muzeje in na razstave ter vplivati na delo. Razstavo „Petnajst let sovjetske umetnosti“ 1933. leta je obiskalo v štirih mesecih v Moskvi 700.000, v Leningradu 500.000 in v Kijevu 250.000 ljudi. Pred kratkim je razstava slikarjev kolhoških kmetov v neki vasi privabila na tisoče gledalcev iz vsega okraja. Umetnost je preprostem ljudstvu potrebna, le treba mu jo je narediti pristopno, razumljivo.

Razne razstave, med njimi razstava sovjetske grafične umetnosti v Londonu, kažejo splošno tendenco k realizmu kot tisti obliki, ki jo bodo mase najlažje razumele in ki jim bo najbolj všeč. Končni slog, ki šele nastaja, bo pač rezultat vpliva obdelane vsebine. Velika je razlika med Benoisevimi risbami Peterburga v 18. stoletju, risbami Dobušinskega — „mrtvega mesta“ med državljansko vojno in Verejskega risbami novega, živega, industrializiranega Leningrada. Pokrajinske risbe Kupreanova, Nivinskega risbe petrolejskih vrelcev, hidroelektričnih central, udarnikov, materinskih domov — perorisbe Dormidontova z Dnjeprostroja, kažejo odkritost in prepričanje moža, ki opravlja svoje delo pri konstrukciji.

Zelo razširjena je ilustracija knjig, in sicer prav tako domačih in tujih klasikov kakor modernih sovjetskih del. Ljening zahteva od komunista, da

¹ Stich.

obogati svoj um s poznavanjem vseh onih zakladov, ki jih je človeštvo ustvarilo. Moskovski umetnik Piskarev je porabil dve leti, da je ilustriral „Ano Karenino“ z barvastimi lesorezi. Na londonski razstavi je bilo polovico izmed razstavljenih 500 del samih ilustracij Dickensa, Smolleta, Byrona, Sira Thomasa Morea in drugih meščanskih klasikov. Toda te ilustracije kažejo, da gledajo sovjetski umetniki preteklost s svojimi očmi. Po Timesovem poročilu so ilustrirali angleške klasike „s tujim poudarkom“. Zelo razširjena je ilustracija knjig, otroških in drugih, ter dnevnega in periodičnega časništva. Trg za knjige se je ogromno razširil z ostrim bojem proti analfabetizmu. Od 1920 do 1934 se je 36 milijonov ljudi naučilo brati in pisati. Ilustrirana knjiga je važen pripomoček za pouk, in lesorez je najcenejša ilustracija. Čedalje bolj se dviga okus čitalcev in se mora dvigati tudi kvaliteta ilustrativnega dela. Kakor so ogromne, milijonske naklade knjig, tako so tudi naklade reprodukcij umetniških del ogromne. Državno založništvo lepe knjige namerava izdati 1935. leta tisoč ilustriranih del, med njimi polovico klasikov. Povprečna naklada bo 35.000; dela Gorkega in Puškina bodo izšla v stotisočih. Najbolj znana ilustratorja otroške knjige sta Pahomov in Lebedev.

Visoko kvaliteto sovjetske grafične umetnosti so dokazale mednarodne razstave. To pričajo n. pr. poročila londonskih listov ob tamošnji razstavi. Na mednarodni razstavi lesorezov v Varšavi 1933. leta je dobil prvo nagrado sovjetski umetnik Favorski za svoj portret Dostojevskega. Favorski je vodja cele šole v Moskvi. Njegova kompozicija spominja na stare ikone. Najbolj nadarjena njegova učenca sta Gončarov in Dejneka. Kakor je njegov slog asketski, tako so lesorezi Kravčenka živi in temperamentni. Moskva, zlasti Kravčenkova šola, je imela odločilen vpliv na Leningrad. Tamošnji umetniki izdajajo lasten časnik „Lesorez“. Lesorez enega najmlajših in najsposobnejših izmed njih — Judovina, je pred kratkim kupilo angleško društvo sodobne umetnosti za Britski muzej.

Toda ne samo Rusi, tudi drugi narodi so začeli razvijati lastno grafično umetnost. Že na moskovski razstavi 1926. leta je pokazalo svoje delo lepo število neruskih mojstrov slikarstva, grafike in kiparstva. Mehka liričnost Ukrajincev, pestre barve Armencev, stroga izrazitost Gruzinov daje tem delom posebno narodno obeležje. Sovjetski umetnik je našel v grafiki najprikladnejše, ostro, lakonično in dinamično sredstvo izražanja.

Po originalu priredila *Olga Graborjeva*.

STARA IN NOVA JAPONSKA KNJIŽEVNOST

V začetku vsakega leta prirede na Japonskem tekmovanje pesnikov. Ta navada se je ohranila dolga stoletja in tudi trezna stvarnost veka tehnike je ni mogla izpodrinuti. Čeprav je že stara, okorela, je vendar ena najlepših izpodbud za mlade talente, kar si jih moremo misliti. V novembru razglase na dvoru vodilni motiv, ki ga morajo vsebovati pesmi, določene za tekmovanje. Vse morajo imeti obliko kitice „vaku“ z 31 zlogi. Vsakdo se lahko udeleži tekmovanja. Te epigramske igrčke slikovito poetičnega, simboličnega impresionizma je treba potem poslati dvornemu ministrstvu, kjer jih ocenijo. Vodilni motiv ima vsako leto simbolično zvezo s časovnimi dogodki in je nekakšno poetično vodilo za vse leto. Letos so bili motiv žerjavi ob ribniku. Izbrali so